

عنوان مقاله:

بازشناسی مفهوم محله در شهرهای کویری ایران . نمونه مطالعاتی محله های شهر نایین

محل انتشار:

دو فصلنامه مطالعات معماری ایران، دوره 1، شماره 8 (سال: 1394)

تعداد صفحات اصل مقاله: 22

نویسندگان:

حمیدرضا موقر - کارشناس ارشد طراحی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

احسان رنجبر - استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس، نویسنده مسئول

محمدرضا پورجعفر - استاد گروه شهرسازی دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس

خلاصه مقاله:

در ادبیات برنامه ریزی و طراحی شهری معاصر، پرداختن به مقیاس های خرد شهری در سلسله مراتب نظام تقسیمات شهری، به عنوان مهمترین مقیاس سکونتی مورد توجه ویژه قرار گرفته است. اهمیت این موضوع به همراه ویژگی های پایدار واحدهای سنتی، در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی باعث شده است که الگوهای ارائه شده در نظریه های غربی به گونه ای بر پایه بسیاری از اصول واحدهای سنتی همان کشورها باشد. معادل واحد همسایگی، شاخص ترین مقیاس سکونتی در ایران، یعنی محله است. بررسی مطالعات موجود در تحلیل مفهوم و ساختار محله های سنتی ایران نشان می دهد که از یک سو، عمده این مطالعات و نتایج آنها توصیفی بوده و از سوی دیگر، بر پایه های روش شناختی روشنی، استوار نیستند. از این رو تاکنون نظریه ای درخور که با فرهنگ و شرایط زندگی معاصر در ایران هماهنگ باشد، ارائه نشده است. این پژوهش بر این نکته تکیه دارد که از طریق موردکاوی محلات در شهرهای تاریخی ایران، مبتنی بر تحلیل های کیفی و کمی، می توان به ابعاد جدید از ماهیت محلات دست پیدا کرد. لذا با توجه به تمرکز عمده مطالعات ایرانی، بر مناطق کویری و همچنین ساختار شناخته شده و موجود شهر تاریخی نایین متشکل از 7 محله در فلات مرکزی ایران، نایین به عنوان نمونه مطالعاتی پژوهش انتخاب شده است. در این پژوهش از روش های تفسیری-تاریخی، توصیفی-تحلیلی، تحلیل محتوا و مورد پژوهی استفاده شده است. این مطالعات به کمک اسناد تاریخی، مشاهدات میدانی، مصاحبه مبتنی بر تاریخ شفاهی محلات و بهره گیری از نرم افزار تحلیلی Arc Gis، امکان تدوین مدلی ویژه جهت تحلیل محله های شهر نایین در قالب مؤلفه های کمی و کیفی را فراهم آورده است. مؤلفه های کمی و کیفی در کنار هم واقعیت ها را می سازند، اما در این پژوهش به دلیل بررسی دقیق تر و همچنین اهمیت و کمبود مطالعات در زمینه ابعاد کمی محله ها، این دو بعد به صورت جداگانه در محله های شهر نایین مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل از بررسی این مؤلفه ها در بخش کیفی مشخص می سازد که شکل گیری و تغییرات شهر و محلات آن به صورت مستمر و تدریجی در راستای همسازی مناسب بافت موجود با تغییرات و نیازهای جدید تا دوره قاجار و پیش از پهلوی ادامه داشته است. در این میان آداب و رسوم و ارزش های اجتماعی ازجمله مذهب نقش تعیین کننده ای در نوع عناصر، ویژگی ها، کیفیت روابط، نحوه شکل گیری و هویت محل های و شهری داشته است. از سوی دیگر، وضعیت سخت اقلیمی و محدودیت منابع آبی نیز سبب فشردگی بالای کالبدی و همچنین محدودیت جمعیت و وسعت محله ها و شهر نایین شده است. یافته های این پژوهش در بعد مؤلفه های کمی نشان می دهد که مساحت کوچک ترین محله نایین 2/3 هکتار و بزرگترین آن ها 8/2 هکتار است. این ارقام بسیار کمتر از حدود شناخته شده برای یک واحد همسایگی معاصر در غرب است. همچنین میانگین فاصله خانه ها در هر محله به ترتیب از میدانچه ها 131 متر، از بازار 171 متر، از مسجد 81 متر بوده است که به وضوح، نشانگر سازگاری فواصل با توان عابر پیاده و اهمیت مسجد در بافت به دلیل تعداد زیاد آن هاست.

کلمات کلیدی:

محله، شهرهای کویری، نایین، تحلیل کیفی، تحلیل کمی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

